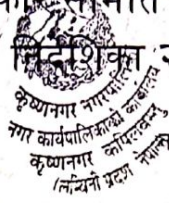

कृष्णनगर नगरपालिका
बाल अधिकार समिति संचालन सम्बन्धी

२०७९

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मिति: २०७९/११/१६

प्रस्तावना:

बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा ७ को उपदफा १० एवं दफा ६० को उपदफा २ संग सम्बन्धित रही यस कृष्णनगर नगरपालिकाले बालबालिकाको अधिकारको प्रवर्धन एवं संरक्षणको कार्य प्रभावकारी रुपमा लागू गर्न वाञ्छनीय भएको हुदाँ कृष्णनगर नगरपालिकाबाट यो निर्देशिका स्वीकृत गरी लागू गरेको छ।

परिच्छेद-१- प्रारम्भिक

- १) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (क) यो निर्देशिकाको नाम "बाल अधिकार समिति संचालन सम्बन्धी निर्देशिका २०७९" रहेको छ।
(ख) यो निर्देशिका नगरकार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको दिन देखि लागू हुनेछ।
- २) परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा-
 - क) 'ऐन' भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ लाई जनाउछ।
 - ख) 'बालबालिका' भन्नाले अठार वर्ष उमेर पूरा नगरेको ब्यक्ति सम्झनु पर्छ।
 - ग) 'समिति' भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा ६० (२) मा व्यवस्था भए बमोजिम यस निर्देशिकाको दफा ३ अनुसारको स्थानिय बाल अधिकार समितिलाई जनाउछ।
 - घ) 'बालकल्याण अधिकारी एवं बाल अधिकार अधिकृत' भन्नाले पालिकामा बालबालिकाको अधिकारको सम्मान, सम्बर्धन तथा बाल संरक्षणको क्षेत्रमा काम गर्नेगरी बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा ६१ (१) बमोजिम नियुक्त भएको कर्मचारीलाई जनाउछ।

परिच्छेद-२

- ३) स्थानिय बालअधिकार समितिको गठन काम कर्तव्य र अधिकार: (१) स्थानिय बालअधिकार समितिको गठन प्रकृया देहाय बमोजिम हुनेछ:
 - (क) नगरपालिकाको उपप्रमुख ----- अध्यक्ष
 - (ख) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ----- सदस्य
 - (ग) स्थानीय तहको प्रहरी प्रमुख ----- सदस्य
 - (घ) स्थानीय स्वास्थ्य शाखाको संयोजक ----- सदस्य
 - (ङ) सामुदायिक विद्यालयको प्रधानाध्यापकहरुमध्येबाट समितिले मनोनित गरेका १ जना ----- सदस्य
 - (च) बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत गै.स.स.वाट समितिबाट मनोनित १ जना ---- सदस्य
 - (छ) नगर बाल संजालबाट एक/एक जना बालक र बालिका मध्येबाट २ जना ---- सदस्य
 - (ज) महिला स्वयंसेविकाहरुमध्येबाट एक जना ----- सदस्य
 - (झ) सामाजिक सुरक्षा शाखा ----- सदस्य
 - (ञ) बालकल्याण अधिकारी वा महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक शाखाको प्रतिनिधी ----- सदस्यसचिव

प्रताप शाही
नगर प्रमुख

नगरपालिकाका नगरप्रमुखको अध्यक्षतामा समितिको संरक्षकको रुपमा विशेष आमन्त्रीत गरिनेछ । बैठक कुल पदाधिकारीको कम्तीमा ५१ प्रतिशत संख्या पुगेमा बैठकले गरेका निर्णय मान्य हुनेछ ।

४) स्थानिय बालअधिकार समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

- क) समितिको निर्णयहरुको कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- ख) बालबालिकाको संरक्षण सम्बन्धी योजना कार्यक्रम ताथ प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी गराई अनुमोदनको लागि गाउँकार्यपालिकामा पेश गर्ने ।
- ग) पालिका भित्र रहेका बालगृह, बालसुधारगृह, पुर्नस्थापना केन्द्र, अस्थायी सेवा संरक्षण केन्द्र जस्ता आवासिय केन्द्रहरु र सम्पूर्ण बालअधिकार सम्बन्धी घटनाहरुको अनुगमन निरिक्षण गरी आवश्यक निर्देशनहरु गर्ने ।
- घ) बाल अधिकार संरक्षण एवं प्रवर्धन सम्बन्धी तालिम पालिका, वडास्तर एवं सरोकारवालाहरुसँग आवश्यक समन्वय गरी गर्ने ।
- ङ) बालबालिकासँग सम्बन्धीत सरकारी एवं गैर सरकारी निकायसँग आवश्यक समन्वय गरी बालबालिकाको हकहित एवं संरक्षणका विषयमा कार्यक्रम तथा स्रोत व्यवस्थापन गरी परिचालन गर्ने ।
- च) बालअधिकार संरक्षण तथा सम्बर्धन सम्बन्धी प्रचार प्रचार सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- छ) बालबालिका सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार गरी असार मसान्तमा कार्यपालिका, प्रदेश बालअधिकार समिति र केन्द्रीय बालअधिकार परिषदमा पठाउने ।
- ज) समितिको दिर्घकालिन निति, योजना र कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।
- झ) समितिलाई व्यवस्थित एवं स्रोत साधन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन पचालन गर्ने ।
- ञ) बालमैत्री पालिका घोषणाका लागि बालमैत्री वडा घोषणामा वडा स्तरीय बाल संरक्षण समिति एवं वडा स्तरीय बालअधिकार समितिसँग आवश्यक समन्वय एवं योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा जोड गर्ने ।
- ट) बालबालिकाको हक, हित तथा अधिकार संरक्षणसँग सम्बन्धित बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिताका लागि अन्य आवश्यक कार्यक्रम निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- ठ) वडा स्तरीय बाल संरक्षण समिति एवं वडा स्तरीय बालअधिकार समिति गठन तालिम एवं थप क्रियाशिलतामा जोड गर्ने ।
- ड) बालक्लव गठन तथा परिचालन गरी सामाजिक विकृति हटाउन लगायतका कृयाकलापमा जोड गर्ने ।
- ढ) समितिले आवश्यकता अनुसार आफ्नो अधिकार बालकल्याण अधिकारी (बाल अधिकार अधिकृत) लाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
- ण) कार्यपालिकाको परामर्शमा अन्य एवं बालबालिका सम्बन्धी कार्य गर्ने एवं सम्बन्धीत अन्य समितिहरुलाई सक्रिय बनाउने ।
- त) आवश्यकता अनुसार समितिको बैठक जति बेलापनि वस्न सक्नेछ र कम्तीमा वर्षको ३ पटक अनिवार्य बैठक बस्नु पर्नेछ ।

५) वडा स्तरीय बालसंरक्षण समिति एवं बाल अधिकार समिति:

(क) वडा अध्यक्ष	-----	संयोजक
(ख) वडा समितिका जननिर्वाचित प्रतिनिधीहरु मध्येवाट महिला सहित २ जना	-----	सदस्य
(ग) शिक्षक एवं वडाको सबै भन्दा उच्च तहको विद्यालयको प्र. अ.	-----	सदस्य
(घ) महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ताहरु मध्येवाट १ जना	-----	सदस्य
(ङ) सम्बन्धित वडामा बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने गै. स. स. मध्येवाट १ जना	-----	सदस्य
(च) वडा शिक्षा समितिवाट १ जना	-----	सदस्य
(छ) आदीवासी, जनजाती, अल्पसंख्यकवाट प्रतिनिधित्व हुनेगरी महिला सहित २ जना	-----	सदस्य

प्रताप शर्मा
नगर प्रमुख

- (ज) सम्बन्धित वडामा रहेको ग्रामीण कार्यलयको प्रमुख १ जना -----सदस्य
(झ) बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्धनमा काम गर्ने व्यक्ति मनोनित १ जना -----सदस्य
च) वडा स्तरीय बाल संजालको प्रतिनिधी एवं बालक्लव प्रतिनिधी. १ जना ----- सदस्य
(छ) सम्बन्धित वडाको वडा सचिव -----सदस्य
(ज) बालबालिकाको विषय हेर्ने कर्मचारी -----सदस्य सचिव

६) बाल संरक्षण समिति एवं बालअधिकार समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

- (क) विपेशहेरचाह एवं संरक्षण विहिन बालबालिकाको तथ्यांक संकलन गरी, अद्यावधिक गर्ने र पालिका, वडा एवं स्थानीय बालअधिकार समितिमा पेश गर्ने ।
- (ख) सम्बन्धित वडामा बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत गैर सरकारी संस्था, बालक्लव, समुह, बाल संरक्षण समिति वा बालअधिकार समिति, मेलमिलाप केन्द्र लगायतका निकायहरुको फेहरिस्ततयार पार्ने र यस्ता निकायहरूसँग समन्वय, सहकार्य र साझेदारी गरी बालअधिकारको सम्बर्धनात्मक र संरक्षणात्मक कार्यहरु गर्ने गराउने ।
- (ग) बालबालिकाको क्षेत्रमा स्थानीय आवश्यकता पहिचान गरी स्थानीय सरकारका विभिन्न निकायहरु र विकासका साझेदार संस्थाहरुको समन्वयमा समुदायमा आधारित कार्यक्रमको तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्ने, गराउन आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- (घ) बालअधिकारको संरक्षण र सम्बर्धनका निमित्त चेतना अभिवृद्धि, जागरण सृजना गर्ने ।
- (ङ) स्थानीय संघसंस्थालाई बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्य गर्ने उत्प्रेरणा, समन्वय साझेदारी गर्ने र कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि आवश्यक परामर्श, सुझाव तथा निर्देशन दिने ।
- (च) बालअधिकार हननका सम्बन्धमा कुनै पनि माध्यमबाट जानकारीमा आएका घटना एवं उजुरीहरुलाई सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गरी पठाउने एवं समन्वयकारी भुमिका निर्वाह गरी बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यानमा राखी घटना व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने ।
- (छ) बालबालिकाको निमित्त आकास्मिक सहयोग तथा दिगो विकासका लागि श्रोत (आर्थिक, भौतिक तथा मानवीय) व्यवस्था मिलाउने ।
- (ज) बाल संरक्षणका विषयमा वकालत गर्ने र स्थानीय बालअधिकार समितिलाई बालअधिकार प्रवर्धन सम्बन्धी आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- (झ) शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका क्षेत्रका बार्षिक योजनामा समेत बालसंरक्षण सम्बन्धी भुमिका (विशेष गरी बालविवाह, हिंसा, दुर्व्यवहार, आदीको बारेमा सुचना प्रवाह तथा उजुरी) समावेश गर्न सहजिकरण गर्ने ।
- (ञ) बालसंरक्षण सम्बन्धी कार्यका लागि आवश्यक पर्ने सेवाहरु (जस्तै तत्कालका आवश्यकता परिपुर्ति, सुरक्षा आवास, बैल्पिक स्याहार, मनोविमर्श, उद्धार, पुर्नस्थापना, पारिवारी शिक्षा, कानुनी सहायता तथा उपचार, छात्रवृत्ति, आय आर्जन, आदी) को लागि सम्बन्धीत पालिका/वडावाटै वा अन्य सरकारी एवं गैरसरकारी सेवा प्रदायक वा निजी क्षेत्रवाट परिचालन गर्न सकिने गरी सुचिकरण तथा सिफारिसको प्रवन्ध मिलाउने ।
- ट) अनधिकृत व्यक्ति, संस्था तथा निकायले बालबालिकाको दिर्घकालिन प्रभाव पर्ने विषयमा आफुखुसी निर्णय गर्ने वा घटना लुकाउने जस्ता कार्यहरु हुन नदिन नियमित अनुगमन गर्ने
- (ठ) बालबालिकासँग सम्बन्धीत दिवसहरु पालिका/वडास्तरीय निकायहरूसँगको समन्वयमा मनाउने ।
- (ड) वडा बाल संरक्षण समिति वा वडा स्तरीय बालअधिकार समितिहरु, बालक्लव, संजालहरु एवं सरोकारवालाहरु र पालिका/वडाबीच समन्वय सहकार्य र सम्पर्क गर्ने ।
- (ढ) बालमैत्री वडा घोषणाका लागि आवश्यक पहल गर्ने एवं स्थानीय बालअधिकार समितिसँग आवश्यक परामर्श गर्ने ।

रजत प्रताप शाह
नगर प्रमुख

(ण) वडामा बालबालिकासम्बन्धी सम्पन्न कार्यको कार्यान्वयनको प्रगति स्थानीय बालअधिकार समितिमा पेश गर्ने ।

७) बालक्लव तथा संजाल गठन एवं परिचालन: विद्यालय, समुदाय एवं वडा र नगरपालिका स्तरीय बाल संजाल गठन गरी परिचालन गर्न पालिकाले बाल क्लव/संजाल गठन तथा सहजिकरण गर्न छुट्टै निर्देशिका बनाउनेछ ।

परिच्छेद-३

बाल कल्याण अधिकारी (बाल अधिकार अधिकृत) सम्बन्धी व्यवस्था:

८) बालकल्याण अधिकारी (बाल अधिकार अधिकृत) को नियुक्ति:

१- बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५को दफा ६१ को उपदफा (१) बमोजिम प्रत्येक स्थानीय तहमा रहने एक जना बाल कल्याण अधिकारी, स्थानीय बाल अधिकार समितिको सदस्य सचिवको रूपमा कार्य गर्न बाल कल्याण अधिकृतको व्यवस्था गर्न सकिनेछ।

२- बाल कल्याण अधिकृतको नियुक्ति, सेवा शर्त सुविधा र कार्य विचरण सम्बन्धिव्यवस्थानगरपालिकाको करार कर्मचारी छनौट र व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यविधि, २०७६ र नगरकार्यपालिकाको निर्णय अनुसार हुनेछ।

३- बाल कल्याण अधिकृतको योग्यता देहाय बमोजिम हुनेछ।

(क) नेपाली नागरिक,

(ख) मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट कम्तीमा कानून वा सामाजिक कार्य वा सामाजिक अध्ययन विषयमा स्नातक वा कुनै पनि विषयमा स्नातक उपाधि हासिल गरी बाल अधिकार, बाल संरक्षण, बाल कल्याण तथा बाल न्यायको क्षेत्रमा रही काम गरेको कार्यानुभव भएको,

(ग) पच्चीस वर्ष उमेर पूरा भएको, पैचालिस वर्ष ननाघेको,

(घ) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसूरदार नठहरिएको,

(ङ) बाल अधिकार हनन् तथा भ्रष्टाचारको कसूरमा सजाय नपाएको,

(च) सरकारी निकाय तथा अर्धसरकारी निकायसँग कुनै बांकी बक्यौता नरहेको,

(छ) नियुक्ति हुँदाको बखत राजनीतिक दलको सदस्य नरहेको ।

९) कार्य सम्पादन सम्झौता गर्नु पर्ने:

(१) नगरपालिकाले कर्मचारी छनौट समितिको सिफारिसमा नियुक्त (बाल अधिकार अधिकृत पदमा नियुक्त) व्यक्तिसँग नियुक्ति पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र अर्थात प्रत्येक आर्थिक वर्षमा १ पटक कार्य विभाजन गरी कार्य सूचकहरु समेत निर्धारण गरी कार्य सम्पादन सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।

(२) उप दफा (१) बमोजिमको कार्य सम्पादन सम्झौतामा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायको विषय उल्लेख गर्नु पर्नेछ:-

(क) बाल कल्याण अधिकारी (बाल अधिकार अधिकृत) ले गर्नु पर्ने काम, कर्तव्य र पूरा गर्नु पर्ने जिम्मेवारी,

(ख) निजले पेश गरेको प्रस्तावमा उल्लिखित समितिको व्यवस्थापन तथा संजालन सम्बन्धी बाल अधिकार संरक्षण र प्रवर्धन वा बाल कल्याण कार्ययोजनाको विवरण र सोको समय सीमा,

(ग) खण्ड (क) र (ख) बमोजिमको कार्य सम्पादन वा प्राप्त उपलब्धि मापन गर्ने सूचकाङ्क वा आधार,

(घ) कार्य सम्पादनको गुणस्तर मापनका अन्य आधार ।

१०) .कार्य सम्पादन सम्झौता प्रगति प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन: (१) कार्यपालिका समक्ष प्राप्त हुन आएको प्रगति प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गर्न समितिले एक उपसमिति गठन गर्नेछ ।

Signature
रजत शर्मा
नगर प्रमुख

- (२) उप दफा (१) बाल कल्याण अधिकारी (बाल अधिकार अधिकृत) को वार्षिक अवधिमा सम्पादन भएको कामको परिमाण, लागत, उपलब्धि र गुणस्तर सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम भए नभएको मूल्याङ्कन गरी उपसमितिले कार्यपालिका समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उप दफा (२) बमोजिम प्राप्त हुन आएको प्रगति प्रतिवेदनमा काबु बाहिरको परिस्थिति बाहेक कार्य सम्पादन सम्झौता बमोजिम कार्य सम्पादन नभएमा वा अन्य कुनै अनैतिक कार्य गरेमा सम्बन्धित कार्यपालिकाले सेवाबाट अवकास दिनेसम्मको आवश्यक कारवाही गर्न सक्नेछ ।
- तर यसरी अवकास दिनु भन्दा पहिले बाल कल्याण अधिकारी (बालअधिकार अधिकृत) लाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मनासिब मौका दिनु पर्नेछ ।

११) काम, कर्तव्य र अधिकार:

- (१) बाल कल्याण अधिकारी (बाल अधिकार अधिकृत) को काम, कर्तव्य र अधिकार बालबालिका सम्बन्धी संधि एन, नियमावली र यस कार्यविधि अनुसार देहाय बमोजिम हुनेछ:-
- (क) नगरकार्यपालिका, स्थानीय बाल अधिकार समितिको निर्णय एवम् निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- (ख) स्थानीय सरकारबाट स्वीकृत नीति र योजना अनुरूप समितिको वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा तथा सोको प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी समितिको बैठकमा पेश गर्ने ।
- (ग) स्वीकृत राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानीय नीति एवं योजना अनुरूप वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग गर्ने ।
- (घ) बालबालिका तथा बाल अधिकार सम्बन्धी समग्र स्थानीय तथ्याङ्क संकलन तथा प्रशोधन गरी, गराई बालबालिका सम्बन्धी स्थानीय वार्षिक स्थिति प्रतिवेदन तयार गरी समितिको स्वीकृतिले प्रकाशन गर्ने र प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र यसको एक, एक प्रति प्रदेश बाल अधिकार समिति र राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद् समक्ष पेश गर्ने ।
- (ङ) स्थानीय तहमा बालबालिका क्षेत्रमा कार्यरत व्यक्ति तथा निकायहरूलाई समन्वय, सहकार्य एवं परिचालन गर्ने ।
- (च) आन्तरिक धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिने दिने व्यक्तिलाई स्थानीय बाल अधिकार समितिमा सूचीकृत गर्ने र लिखत तयार गर्न सहयोग गर्ने ।
- (छ) आन्तरिक धर्मपुत्र धर्मपुत्री, संरक्षक नियुक्त तथा तोकिएको कार्यमा सम्बन्धित निकायलाई सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने ।
- (ज) स्थानीय तहभित्र सञ्चालनमा रहेका बाल गृह, बाल सुधार गृह, पुनर्स्थापना केन्द्र, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, निगरानी कक्ष जस्ता आवासीय संरक्षण गृहको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने, निर्देशन दिने तथा पृष्ठपोषण गर्ने र बन्द गर्न आवश्यक भएमा कार्यपालिका एवं सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने ।
- (झ) बालबालिकाको हक हितको संरक्षण तथा शारीरिक र मानसिक विकास सम्बन्धी स्थानीय तहको दीर्घकालीन नीति र योजना तर्जुमा गरी समितिको बैठकमा पेश गर्ने ।
- (ञ) समितिसँग सम्बन्धित मुद्दा मामिलाको सन्दर्भमा अदालत तथा न्यायिक समिति वा निकायलाई जवाफ तथा प्रतिउत्तर दिने ।
- (ट) बालबालिकाको सर्वोत्तम हितका निम्ति नेपाल प्रचलित कानून, बाल संरक्षण नीति, मापदण्ड तथा बालमैत्री समाज स्थापनाका लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय, सहयोग, सहजीकरण तथा सहकार्य गर्ने ।
- (ठ) कार्य सम्पादन सम्झौता बमोजिमको कार्य प्रगति प्रत्येक ६-६ महिनाको अवधिमा सम्बन्धित स्थानीय तहको कार्यपालिका समक्ष पेश गर्ने ।
- (ड) बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्धनमा योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

Signature
रजत प्रताप शर्मा
नगर प्रमुख